

## פתרון מטלה 05 – מבנים אלגבריים 1 (80445)

10 ביוני 2024



## שאלה 1

תהי חבורה  $G$  ויהי הומומורפיזם  $\phi : G \rightarrow \text{Aut}(G)$  המוגדר על-ידי  $\forall g \in G : \forall x \in G, \phi(g)(x) = \varphi_g(x) = gxg^{-1}$ . עוד נגדיר כי תת-החבורה  $\text{Im}(\phi) \leq \text{Aut}(G)$  תסומן על-ידי  $\text{Inn}(G)$ .

### סעיף א'

נוכיח כי  $\ker(\phi) = Z(G)$  וכי  $G/Z(G) \xrightarrow{\sim} \text{Inn}(G)$ .

הוכחה. אנו יודעים כי  $Id$  היא האיבר הנייטרלי עבור  $\text{Aut}(G)$ . יהי  $\varphi_g \in \ker(\phi)$ , כלשהו, נבחין כי  $\varphi_g(x)id(x) = x$  דהינו  $gxg^{-1} = x$  או  $gx = xg$  לכל  $x \in G$ . לכן נוכל להסיק ש- $g \in Z(G)$ . באופן דומה אם  $g \in Z(G)$  אז  $gx = xg \iff gxg^{-1} = x$  ולכן  $\varphi_g(x) = x$  דהינו  $\varphi_g = id$  ובהתאם  $g \in \ker(\phi)$ . מצאנו כי  $\ker(\phi) = Z(G)$  ולכן נוכל להסיק ממשפט האיזומורפיזם הראשון גם ש- $G/Z(G) \xrightarrow{\sim} \text{Im}(\phi) = \text{Inn}(G)$ .  $\square$

### סעיף ב'

נוכיח ש- $\text{Inn}(G)$  היא תת-חבורה נורמלית של  $\text{Aut}(G)$ .

הוכחה. יהי  $\varphi_g \in \text{Aut}(G)$ , אז

$$\varphi_g \text{Inn}(G) \varphi_{g^{-1}} = \{\varphi_g \circ \psi \circ \varphi_{g^{-1}} \mid \psi \in \text{Inn}(G)\}$$

אבל נבחין כי  $\forall x \in G : \psi(x) = x$  כפי שמצאנו בסעיף הקודם ולכן נקבל

$$\varphi_g \text{Inn}(G) \varphi_{g^{-1}} = \{\varphi_g \circ \varphi_{g^{-1}} \mid \psi \in \text{Inn}(G)\} = \{\psi \mid \psi \in \text{Inn}(G)\} = \text{Inn}(G)$$

ולכן  $\text{Inn}(G) \trianglelefteq \text{Aut}(G)$ .  $\square$

נסמן עתה גם  $\text{Out}(G) = \text{Aut}(G)/\text{Inn}(G)$ .

### סעיף ג'

נוכיח כי ההעתקה  $f : GL_n(\mathbb{R}) \rightarrow GL_n(\mathbb{R})$  המוגדרת על-ידי  $f(A) = (A^t)^{-1}$  היא אוטומורפיזם לא פנימי, ולכן גם  $\text{Out}(GL_n(\mathbb{R})) \neq \{Id\}$ .

הוכחה. נוכיח ש- $f$  היא אכן אוטומורפיזם, לשם כך נראה כי

$$\forall A, b \in GL_n(\mathbb{R}) : f(AB) = ((AB)^t)^{-1} = (B^t A^t)^{-1} = (A^t)^{-1} \cdot (B^t)^{-1} = f(A) \cdot f(B)$$

ומצאנו כי ההעתקה היא הומומורפיזם. נוכל להראות באופן דומה כי  $f^{-1}(A) = (A^{-1})^t$  אף היא הומומורפיזם וגם

$$f(f^{-1}(A)) = f^{-1}(f(A)) = A$$

לכל  $A \in GL_n(\mathbb{R})$  ולכן נסיק כי  $f$  איזומורפיזם, ולכן אוטומורפיזם.

עתה נניח כי קיימת מטריצה  $M \in GL_n(\mathbb{R})$  עבורה  $(A^t)^{-1} = f(A) = MAM^{-1}$  לכל  $A$ .

מספיק שנבחר שתי מטריצות סקלריות שונות עבור  $A$  ונקבל ש- $M$  תלוי ב- $A$  ולכן  $f$  היא לא פנימית.

מכאן נסיק גם כי  $f \in \text{Out}(GL_n(\mathbb{R}))$  ולכן גם  $\text{Out}(GL_n(\mathbb{R})) \neq \{Id\}$ .  $\square$

## שאלה 2

### סעיף א'

יהיה הומומורפיזם  $f : G \rightarrow H$  עבור חבורות  $G, H$ , ותהי תת-חבורה נורמלית  $N \triangleleft G$  כך ש- $N \subseteq \ker(f)$ . נוכיח שקיים הומומורפיזם יחיד  $\bar{f} : G/N \rightarrow H$  כך ש- $\bar{f} \circ \pi = f$ .

הוכחה. נגדיר  $\bar{f}(xN) = f(x)$ . עבור  $x \notin \ker(f)$  נובע גם  $x \notin N$  ולכן  $xN$  מוגדר ביחידות ובחירת הנציג לא משפיעה. עבור  $x \in N$  נקבל  $xN = N$  ונגדיר  $\bar{f}(N) = e_H$ . נבחן עתה  $x \in \ker(f)$ ,  $x \notin N$ , עבור  $x$  זה נקבל כי  $xN$  היא מחלקה יחודית ונוכל להגדיר ללא תלות בבחירת נציג  $\bar{f}(xN) = f(x) = e_H$ . עבור כל  $x \in G$  האיבר  $\pi(x) = xN$  מקיים בדיוק אחת מהטענות, ובכל מקרה מההגדרה נקבל  $\bar{f}(\pi(x)) = f(x)$ . מצאנו הומומורפיזם אשר מקיים את הטענה, ועתה נקבע גם כי הוא יחיד, שכן לכל מחלקה מצאנו ערך יחיד אשר כל הומומורפיזם המקיים את הטענה צריך להכיל, וכך קיבענו את כלל איברי ההומומורפיזם, נסיק אם כן כי הוא יחיד.  $\square$

### סעיף ב'

נוכיח גם כי

$$\ker(\bar{f}) = \ker(f)/N \triangleleft G/N$$

הוכחה. יהי  $xN \in \ker(\bar{f})$ , לכן  $f(x) = e_H \implies x \in \ker(f)$  ומצאנו כי  $\ker(\bar{f}) \subseteq \ker(f)/N$ . יהי  $xN \in \ker(f)/N$ , לכן כפי שהגדרנו בסעיף הקודם  $\bar{f}(xN) = e_H$  ובהתאם  $\ker(\bar{f}) \supseteq \ker(f)/N$ . נסיק אם כן כי  $\ker(\bar{f}) = \ker(f)/N \triangleleft G/N$ . עוד נבחין כי  $\bar{f} : G/N \rightarrow H$  ולכן נוכל להסיק כי  $\ker(\bar{f}) \trianglelefteq G/N$ .  $\square$

### שאלה 3

יהי  $V$  מרחב וקטורי מעל  $\mathbb{F}$  ויהי  $U \leq V$  תת-מרחב שלו.

#### סעיף א'

נוכיח כי החבורה  $V/U$  היא מרחב וקטורי עבור סקלר  $a \in \mathbb{F}$  ועבור מחלקות  $v + U \in V/U$  על-ידי

$$a(v + U) := av + U \in V/U$$

הוכחה. יהיו  $u + U, v + U \in V/U$  ויהיו  $\alpha, \beta \in \mathbb{F}$  אז נראה כי

$$\begin{aligned} \alpha(u + U) + \beta(v + U) &= (\alpha u + U) + (\beta v + U) \\ &= \{u_0 + v_0 \mid u_0 \in (\alpha u + U), v_0 \in (\beta v + U)\} \\ &= \{\alpha u_0 + \beta v_0 + w \mid u_0 \in w \in U\} \\ &= \alpha u + \beta v + U \end{aligned}$$

ומצאנו כי החבורה משמרת צירוף לינארי ולכן מהווה מרחב וקטורי. □

#### סעיף ב'

נוכיח כי אם  $V$  מרחב מממד סופי אז

$$\dim(V/U) = \dim(V) - \dim(U)$$

הוכחה. ללא פגיעה בהגבלת הכלליות נניח כי  $V = \mathbb{F}^k$  עבור  $k \in \mathbb{N}$  כלשהו.

לכן כמובן  $\dim(V) = k$ , ואף נגדיר  $E = (e_1, \dots, e_k)$  בסיס ל- $V$ .

$U \leq V$  וידוע כי הוא תת-מרחב ולכן  $\dim(U) = m$  עבור  $k \geq m \in \mathbb{N}$  כלשהו, ונגדיר מחדש את  $E$  להיות בסיס ל- $V$  כך שגם  $(e_1, \dots, e_m)$  בסיס ל- $U$ .

עתה נבחן את הבסיס הנתון עבור  $V/U$ . לכל  $i$  נקבל  $e_i + U \in V/U$ , ונשים לב כי אם  $1 \leq i \leq m$  אז  $-e_i \in U$  ונקבל כי  $e_i + U = 0 + U$ . אבל עבור  $m < i \leq k$  אנו יודעים כי  $e_i$  לא תלוי לינארית באף וקטור ב- $U$ . נקבל אם כן כי הבסיס הפורש את  $V/U$  הוא  $(e_{m+1} + U, \dots, e_k + U)$  ובהתאם  $\dim(V/U) = k - m$  דהינו

$$\dim(V/U) = \dim(V) - \dim(U)$$

□

#### סעיף ג'

תהי העתקה לינארית  $T: V \rightarrow W$ , נוכיח כי האיזומורפיזם מעל החבורות

$$V/\ker(T) \xrightarrow{\sim} \text{Im}(T)$$

הוא איזומורפיזם של מרחבים וקטוריים.

הוכחה. בסעיפים הקודמים מצאנו כי  $V/\ker(T)$  הוא מרחב וקטורי, ואנו יודעים כי גם  $\text{Im}(T)$  הוא מרחב וקטורי.

כל וקטור  $w \in V$  נוכל לכתוב כחיבור של וקטור מהגרעין והתמונה, דהינו  $\exists! v \in \ker(T), u \in \text{Im}(T)$  כך  $w = v + u$ . לכן לכל  $u + U \in v/\ker(T)$  נוכל לבחור  $v$  ונקבל  $T(u + v) = Tu \in \text{Im}(T)$ .

דהינו הראינו כי האיזומורפיזם מעל החבורות למעשה מקיים גם את התכונות של איזומורפיזם של מרחבים וקטוריים. □

## שאלה 4

### סעיף א'

תהי  $X \curvearrowright G$  פעולה של חבורה, ותהי  $N \triangleleft G$  כך ש- $N$  פועלת טריוויאלית. נוכיח כי ישנה פעולה יחודית של  $G/N$  על  $X$  כך ש- $g \cdot x = (gN) \cdot x$  לכל  $g \in G$  ו- $x \in X$ .

הוכחה. מצאנו בהצגה כי כל פעולה על קבוצה איזומורפית להומומורפיזם של חבורה על קבוצת הסימטריות של הקבוצה, ולכן נגדיר את  $f$

$$f : G \rightarrow \text{Sym}(X)$$

לייצג את הפעולה, עוד נתון כי  $f(g) = id$ ,  $\forall g \in N$ , ולכן נסיק כי  $N \leq \ker(f)$ .

ניעזר בתוצאה של שאלה 2 סעיף א' ובמשפט האיזומורפיזם הראשון ונקבל כי

$$h : G/N \rightarrow \text{Im}(f)$$

קיימת ביחידות, נרחיב את הטווח ונקבל כי גם  $h^* : G/N \rightarrow \text{Sym}(X)$  קיימת ביחידות ואיזומורפית לפעולה של  $G/N$  על  $X$ .

מאיך שהגדרנו את  $h$  נקבל גם  $h(gN, x) = f(g, x)$ .

□

### סעיף ב'

נבחן את הפעולה של- $PGL_2(\mathbb{R})$  מפעילה על  $\mathbb{RP}^1$  המוגדר על-ידי

$$\mathbb{RP}^1 = \{L \leq \mathbb{R}^2 \mid \dim(L) = 1\}$$

ונוכיח כי פעולה זו היא 2-טרנזיטיבית.

הוכחה. תחילה נבחין כי  $\alpha M \in PGL_2(\mathbb{R})$  היא מחלקה של מטריצות הפיכות מסדר שתיים ומכפלתן בכל סקלר, וכך נסמן אותן.

נוכל להגדיר כל  $V \in \mathbb{RP}^1$  על-ידי  $V = \{v\}$  כאשר  $v \in \mathbb{R}^2$ , ולכן

$$\alpha M \cdot V = \alpha M \text{Sp}\{v\} = M \text{Sp}\{v\} = \text{Sp}\{Mv\}$$

ומצאנו כי הפעולה מוגדרת ולא תלויה בנציג.

נסמן  $v \in \mathbb{RP}^1$  ובהתאם  $M \cdot v = Mv$ .

יהיו  $x_1, x_2, y_1, y_2 \in \mathbb{RP}^1$  כך ש- $x_1 \neq y_1$  וגם  $x_2 \neq y_2$ .

נגדיר העתקה לינארית  $T : \mathbb{R}^2 \rightarrow \mathbb{R}^2$  על-ידי  $T(x_1) = x_2$  ו- $T(y_1) = y_2$ , הוקטורים  $x_1, y_1$  לא שווים ולכן מהגדרת  $\mathbb{RP}^1$  נסיק כי הם לא

□

תלויים לינארית, לכן  $T$  מוגדרת בהכרח ואף מוגדרת לכל  $u \in \mathbb{R}^2$ . לכן נקבל כי  $T \cdot x_1 = Tx_1 = x_2$  וגם  $T \cdot y_1 = y_2$ .

## שאלה 5

תהי  $G$  חבורה ו- $x \in G$  איבר מסדר סופי. נוכיח כי לכל  $p$  ראשוני קיימים  $y, z \in G$  עבורם:

1.  $x = yz = zy$ .

2.  $y$  הוא מסדר חזקת  $p$ .

3.  $z$  הוא מסדר זר ל- $p$ .

הוכחה. ידוע כי  $x$  מסדר סופי, נגדיר  $n \in \mathbb{N}$  מספר המקיים  $x^n = e$ , ויהי  $p$  ראשוני.

נבחר  $m \in \mathbb{N} \cup \{0\}$  המירבי כך ש- $p^m \mid n$ . נבחין כי  $m = 0$  עבור  $p > n$  ועבור ראשוניים זרים.

נגדיר אם כן  $k = \frac{p^m}{n}$ , מההגדרה נובע כי זה מספר טבעי, ונגדיר  $y = x^k$ , לכן  $y^{p^m} = e$  וקיבלנו כי הטענה השנייה מתקיימת. ידוע כי

$$x = yz = x^k z \quad \text{ולכן נקבע גם כי } z = x^{1-k}, \text{ ונקבל באופן דומה כי גם } z = x^{k-1}.$$

ממשפט פרמה הקטן נובע ישירות כי  $z^{p-1} = e$  ולכן הסדר של  $z$  זר ל- $p$  והטענה השלישית מתקיימת.

הגדרנו את  $y, z$  כחזקות שונות של  $x$ , דהינו  $y, z \in \langle x \rangle$  ואנו יודעים כי  $\langle x \rangle$  ציקלית ולכן גם אבלית ונקבל כי  $yz = zy = x$  והטענה הראשונה

מתקיימת אף היא. □